

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

РУДНЄВА Анна Олегівна

УДК: 32:019.5:316.77:341.36

**ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ПОЛІТИЧНУ
КУЛЬТУРУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ**

23.00.03 – політична культура та ідеологія

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Київ – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі політології Запорізького національного університету, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат філософських наук, доцент
Ніколаєва Тетяна Євгеніївна
Запорізький національний університет,
кафедра політології, професор.

Офіційні опоненти: доктор політичних наук, професор
Картунов Олексій Васильович,
Університет економіки та права «КРОК»,
кафедра суспільних наук, завідувач;

кандидат політичних наук
Джердж Сергій Федорович,
Координаційна рада Всеукраїнського
громадського об'єднання
«Громадська ліга Україна-НАТО», голова.

Захист відбудеться 4 грудня 2014 року о 15 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.12 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано 3 листопада 2014 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Я. Волянчук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження обумовлена посиленням ролі політичної культури у процесі трансформації політичної системи в Україні на фоні розгортання глобального інформаційного суспільства, що характеризується формуванням нового виміру політики – віртуального інформаційного простору. В такому просторі політичного буття закономірним є процес зміни ціннісних орієнтацій, ідейних переконань та поведінки його суб'єктів. Зростає потреба наукового аналізу інформаційних процесів, зокрема інформаційних воєн як важливого фактору впливу на розвиток політичної культури сучасних суспільств, соціальних груп та окремих індивідів.

В останній час пропонована проблема наукового пошуку набуває нових горизонтів осмислення, та визначається необхідністю виявлення політико-культурних проявів і наслідків інформаційних воєн, практичними завданнями реформування базових засад політико-інформаційного простору українського суспільства. Політична культура як інструмент політичних перетворень і система цінностей, вміщує зразки політичної поведінки і моделі дій, обумовлює політичну свідомість, багато в чому визначає стійкість та цілісність розвитку суспільства й особистості, формує ідентичність нації та зміцнює єдність країни. Цей феномен впливає на всі сфери державного і громадянського буття, модифікує численні політичні процеси. Як компонент політичної системи, політична культура зумовлює її спрямованість, ціннісно-сміслові характеристики цілей, шляхи їх досягнення, рольові установки учасників. Сутнісні зміни суспільно-політичного життя України – перехід до демократичного ладу, розвиток громадянського суспільства, а також стрімке формування інформаційного суспільства – знаходять своє відображення у політичній культурі та, відповідно, й у подальшому розвитку української держави, процесах її модернізації. Посилюється необхідність дослідження проблем політичної культури в умовах інформаційного протиборства та війни, що суттєво позначається на якості політичної системи України.

На сучасному етапі світового розвитку наукові знання про прийоми, методи і засоби інформаційної війни перетворились на один з основних інструментів досягнення геополітичного домінування, де особливим різновидом зброї є інформація, а боротьба ведеться за цілеспрямовану зміну індивідуальної, групової та масової свідомості, за політичну й електоральну поведінку.

Нагальною є розробка комплексної системи протидії акціям інформаційної агресії, операціям інформаційної війни, оптимізація ефективності інформаційної політики держави на шляху розвитку політичної культури та становлення її демократичного типу. Зростає роль інформаційної

безпеки як невід'ємної складової національної та політико-культурної безпеки будь-якої держави.

Вивченням проблем політичної культури, інформаційної політики, агресії, протиборства, війни, механізмів їх зародження і розвитку, займаються відомі вітчизняні та зарубіжні науковці. Особлива увага у сучасних дослідженнях приділяється проблемам трансформації політичної культури суспільства, ролі комунікативних процесів у її становленні, віртуалізації політико-культурного простору, медіа-впливам на політичну культуру і свідомість громадян, розширення арсеналу методів інформаційної війни, демократизації культури політичної участі і політичної діяльності тощо. Разом з тим, питання інформаційних воєн як фактору впливу на політичну культуру залишається відкритим.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана відповідно до комплексної цільової програми № ДР0113U000805 Міністерства освіти і науки України «Перспективи та напрямки модернізації політичної системи України», планів науково-дослідної роботи кафедри політології й концепції розвитку спеціальності «Політологія» факультету соціології та управління Запорізького національного університету. Тема дисертації затверджена рішенням науково-технічної ради Запорізького національного університету (протокол № 4 від 15 грудня 2011 року).

Метою дослідження є комплексне та системне вивчення особливостей, методів і принципів впливу інформаційних воєн на політичну культуру в сучасному українському суспільстві.

Окреслена мета зумовила наступні **завдання** дослідження:

- дослідити сутність політичної культури, проаналізувати основні наукові підходи до цього феномену та сформулювати самостійне її бачення крізь призму проблематики інформаційного суспільства й інформаційної війни;
- проаналізувати вітчизняні і зарубіжні дослідження інформаційної війни, зокрема класифікувати ті з них, що присвячені політико-культурному простору сучасного суспільства;
- розкрити принципи, методи та категоріальний апарат дослідження специфіки взаємодії політико-культурного та інформаційного просторів;
- виявити особливості функціонування і розвитку окремих елементів політичної культури в умовах інформаційних впливів сучасності;
- визначити специфіку, методи, джерела і наслідки впливу інформаційних воєн на політичну культуру;
- обґрунтувати діалектику взаємовпливу політико-культурних та інформаційних викликів перехідного українського суспільства, що визначають особливості соціально-політичного розвитку;
- з'ясувати сутність та роль інформаційної політики держави в контексті формування громадянської культури українського суспільства;

– виробити рекомендації стосовно формування стратегії інформаційного розвитку як чинника демократизації політичної культури та модернізації політичної системи;

– розробити сучасні уявлення про «фільтри інформаційної безпеки» на державному, суспільному й особистісному рівнях, зокрема дослідити їх роль у політико-культурному просторі України.

Об'єктом дослідження є політична культура в умовах становлення інформаційного суспільства.

Предметом дослідження – вплив інформаційних воєн на формування, зміст та особливості політичної культури суспільства та особистості у сучасній Україні.

Методологія дослідження заснована на єдності загальнофілософського, загальнонаукового й спеціальнополітологічного рівнів пізнання, залученні широкого спектру методів, підходів й базових принципів наукового аналізу. Методологічну основу дослідження складають діалектичний та концептуальний підходи, як основа органічного пізнання політичної дійсності, за якими досліджено закономірності розвитку і протиріччя інформаційної війни. Крізь призму цінностей, норм і цілей поведінки політичних суб'єктів осмислити феномен інформаційної війни дозволяють сучасний аксіологічний та гуманістичний підходи. Біхевіористичний підхід використовується з метою дослідження політичної поведінки й участі громадян, як елементів політичної культури, в умовах становлення інформаційного суспільства та трансформації інформаційної взаємодії державної влади і громадян, що переміщується у віртуально-мережеве середовище. Синергетичний підхід дозволив сформувати за результатами дослідження «фільтри інформаційної безпеки», поєднавши адміністративний і громадянський, самоорганізуючий рівні інформаційної політики держави.

Дотримання принципів об'єктивності, системності, науковості, цілісності, історизму, єдності теорії і практики дозволили всебічно, аргументовано, ґрунтовно розкрити зміст проблематики та взаємообумовленість складних суспільно-політичних феноменів протистояння, інформатизації, культурного розвитку у політичному житті суспільства.

У дослідженні використано потенціал багатьох методів сучасного соціально-гуманітарного знання (аналіз, синтез, індукція, дедукція, діалектика, герменевтика, компаративістика, системний, структурно-функціональний аналіз та ін.). Системний метод залучається для аналізу інформаційних воєн та політичної культури як цілісних феноменів, що перебувають в безперервній взаємодії з навколишнім середовищем. Методи діалектики допомагають досліджувати інформаційне суспільство та явища, що з ним пов'язані (інформаційні війни, інформаційну політику, інформаційну стратегію, інформаційні фільтри), з точки зору вивчення їх взаємозумовленості, політичних складових, закономірних тенденцій розвитку. Структурно-

функціональний метод дозволив дослідити основні структурні компоненти інформаційної війни, політичної культури та їх функціональний зміст. Культурологічний метод сприяв визначенню специфіки та особливостей взаємовпливу політико-культурного й інформаційного просторів України. Історіологічний метод у поєднанні з інформаціологічним став базовим у дослідженні державної інформаційної політики та безпеки сучасної України.

У роботі використані відомості соціологічних опитувань Київського міжнародного інституту соціології, Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, компанії InMind, статистичні дані динаміки використання Інтернет в Україні, нормативно-правову базу України, що регулює відносини у сфері інформації, інформаційної політики і безпеки, інформаційного суспільства.

Наукова новизна одержаних результатів, обумовлена поставленою метою та завданнями дисертаційного дослідження, яке спрямоване на виокремлення особливостей, методів і джерел, позитивних й негативних наслідків впливу інформаційних війн на політичну культуру в сучасному українському суспільстві. У зв'язку з цим на захист виносяться наступні положення, які містять елементи наукової новизни:

Вперше:

– крізь призму інформаційного суспільства досліджено сутність політичної культури, особливостей впливу на неї інформаційних воєн. Запропоновано авторське бачення політичної культури як стратегічного ресурсу в інформаційно-політичному просторі країни; як об'єкта та одночасно джерела інформаційного впливу, що значною мірою визначає особливості віртуальної реальності соціуму, створює новий вимір громадянської активності і політичної участі та поведінки, впливає на рівень інформаційної безпеки держави, її здатність відповідати на виклики інформаційної війни;

– розроблено класифікацію підходів до феномену інформаційних воєн, зокрема соціально-комунікативний, психологічний, військово-прикладний, державно-інструментальний, геополітичний, віртуально-кібернетичний; визначено модернізаційний підхід, в основі якого розуміння інформаційних війн як закономірного явища розвитку людської цивілізації, форми комунікації ХХІ ст., що потенційно можуть здійснювати не тільки деструктивний, а й конструктивний вплив на політичну культуру. Паралельно розрите поняття «інформаційної диктатури» як відкритої форми інформаційно-політичної експансії, що має агресивний неприхований характер;

– запропоновано рекомендації щодо формування державної інформаційної стратегії України, серед основних складових якої формування ефективної системи державної інформаційної політики; забезпечення і реалізація багаторівневої інформаційно-технічної та інформаційно-психологічної безпеки; формування іміджу країни; здійснення впливу на міжнародне інформаційне середовище, поширення інтересів України у світі.

Проаналізовані конкретні дії оборонної та наступальної інформаційної війни на трьох рівнях – геополітичному, державному і суспільному, а також основні принципи «інформаційної гігієни» для кожної людини. Окреслено авторське бачення «фільтрів інформаційної безпеки» на шляху розвитку політичної культури та оптимізації державної інформаційної політики в сьогочасній Україні.

Дістало подальшого розвитку:

- наукове осмислення змісту, методів, джерел інформаційної війни з урахуванням сучасних особливостей суспільного розвитку, світових тенденцій та змін, що його супроводжують, політико-культурних викликів сьогодення, трансформаційних суспільно-політичних процесів, а також нелінійності, багатоваріантності та непрогнозованості цього феномена;

- положення про гіпотетичну модель політичної культури, яка відображає складність і специфіку феномена в умовах становлення та розвитку інформаційного суспільства. Окреслено основні напрями трансформації політичної культури України у бік демократизації і становлення громадянського її типу, зокрема формування демократичної політичної свідомості, розвиток політичної поведінки громадян, культури політичної діяльності, функціонування політичних інститутів на засадах ідеологічного та політичного плюралізму тощо;

- розуміння сутності та напрямів державної інформаційної політики в умовах становлення інформаційного суспільства й ускладнення політико-культурних, соціально-політичних процесів сучасності. Досліджено поширені прийоми інформаційного впливу в сучасній Україні: «інформаційні сенсації», «інформаційні пастки», «правдиві фільми», «революційні вистави», «Інтернет агора», «сходження месії», інформаційно-політичні ток-шоу. Окреслено особливості формування міжнародного іміджу і бренду України, запропоновано критерії формування Портрету країни у структурі інформаційної політики держави.

Поглиблено:

- вивчення нових явищ інформаційного суспільства, пов'язаних зі формуванням мережевого середовища, соціальних медіа, нових символів та смислів суспільно-політичного буття, зміною культурно-ціннісної парадигми суспільства в умовах віртуалізації сучасного життя. Стверджується, що стрімкий розвиток електронних і комунікативних технологій, широке використання ресурсів Інтернет є потужними факторами соціальних і культурних змін, трансформації комунікативного зв'язку державної влади і громадян, що формує віртуально-мережеве середовище та створює передумови для впровадження електронної демократії;

- обґрунтування положення про взаємообумовленість інформаційного та політико-культурного просторів України, які безпосередньо впливають на характер й особливості внутрішньо- та зовнішньополітичних відносин.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в аналізі діалектики взаємозв'язку політико-культурних та інформаційних викликів сьогодення у світлі актуальних проблем українського суспільства, яке перебуває у стані системної трансформації та зовнішньої інформаційної незахищеності. Наукові положення роботи можуть слугувати для подальших досліджень особливостей демократизації, політичної соціалізації, державотворення, розвитку громадського суспільства в Україні та за її межами.

Результати проведених досліджень можуть бути використані на практиці з метою оптимізації державної інформаційної політики, розвитку політичної культури, підвищення здатності відповідати на виклики інформаційних війни та цивілізації в цілому. Матеріали дослідження спрощують процеси прогнозування і управління в інформаційно-політичній галузі, надають можливість формування активної та оборонної національної стратегії в інформаційній війні, яка значною мірою детермінує сьогодні і своєрідну захищеність політичної культури суспільства. Результати дослідження можуть стати основою для розробки дієвої Концепції безпекової політики України та практичного укріплення національної безпеки держави. Висновки дослідження можуть бути використані суб'єктами політики, медіа, політичними експертами, громадськими активістами з метою захисту суспільної та індивідуальної свідомості від негативних інформаційних впливів, підвищення інформаційно-психологічного імунітету суспільства, створення сприятливих умов для розвитку громадянської культури, її демократизації, розбудови консолідованого інформаційного суспільства.

Матеріали та висновки дослідження можуть бути використані при підготовці лекційних та семінарських занять для студентів спеціальності «Політологія», а також у розробці навчальних програм, курсів, методичних матеріалів, навчальних посібників і підручників.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки й результати дослідження, викладені у дисертаційній роботі, виносились на розгляд і обговорення на засіданнях кафедри політології, методологічних семінарах, круглих столах та на засіданнях Політологічного клубу Запорізького національного університету. Окремі результати досліджень апробовані на Всеукраїнських та Міжнародних науково-практичних конференціях: II Науково-практична студентська конференція студентів та молодих науковців «Трансформації політичної системи України в контексті світових глобалізаційних змін» (Львів, 2010); IV Міжнародна науково-практична конференція з питань патріотичного виховання молоді (Запоріжжя, 2010); IX Міжнародна конференція студентів та аспірантів «Соціологія в (пост)сучасності» (Харків, 2011); Міжнародна науково-теоретична конференція «Вдосконалення методології соціального пізнання, змісту та методики викладання філософських дисциплін на гуманітарних факультетах ВНЗ» (Запоріжжя, 2011); Університетська науково-практична конференція студентів

та молодих вчених «Молода наука –2011» (Запоріжжя, 2011); V Міжнародна науково-практична конференція з питань патріотичного виховання молоді «Соціальне програмування патріотичного виховання молоді» (Запоріжжя, 2011); Міжнародна наукова конференція «Соціальне прогнозування та проектування політичних ситуацій та процесів» (Запоріжжя, 2012); VI Міжнародна науково-практична конференція з питань патріотичного виховання молоді (Запоріжжя, 2012); Міжнародна науково-практична конференція «Інформаційні технології боротьби з тероризмом» (Київ, 2012); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні наукові дослідження різноманітних соціальних процесів сучасного суспільства» (Одеса, 2013); VII Міжнародна наукова конференція «Соціальне прогнозування та проектування політичних ситуацій та процесів» (Запоріжжя, 2013); IV Міжнародна наукова конференція «Соціальне прогнозування та проектування: модернізація політичної системи України» (Запоріжжя, 2014).

Публікації. Основні положення дисертації відображено у 19 наукових працях, у тому числі: 6 статтях у фахових виданнях з політичних наук (серед яких 1 стаття у науковому виданні іншої держави), 13 статтях і тезах наукових конференцій.

Структура і обсяг дисертації. Відповідно до мети і завдань дослідження дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на дев'ять підрозділів, висновків і списку використаних джерел (242 найменування). Загальний обсяг дисертації становить 229 сторінок, основна частина – 205 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, аналізується ступінь її наукової розробки, сформульовано мету і завдання дослідження, представлено методологічні засади дисертації, аргументовано наукову новизну й практичне значення отриманих результатів, відображено попередню апробацію дослідження та наведено відомості про структуру і обсяг роботи.

У **першому розділі** – «**Теоретичні аспекти дослідження політичної культури в умовах інформаційного суспільства**» – проаналізовано теоретико-методологічні підходи до політичної культури та інформаційних війн, здійснено розгляд праць вітчизняних і зарубіжних науковців щодо вказаної проблематики, розкрито зміст основних понять дослідження.

У **підрозділі 1.1** – «**Наукові підходи пізнання політичної культури у зарубіжній і вітчизняній політичній науці**» – розглядаються наукові підходи до визначення сутності політичної культури. Зазначається, що цей феномен є складним і багатограним, динамічним й одночасно стійким в історичному, просторовому і часовому вимірах. Політична культура втілює в собі політичні

комунікації, що має особливе значення у контексті дослідження впливу інформаційних воєн. Проаналізовано структурно-функціональну модель політичної культури, занурену у зовнішнє, інформаційне середовище, що відображає всю її повноту і складність, яка набула особливих рис в епоху розвитку і становлення інформаційного суспільства.

Питання політичної культури вже тривалий час перебуває у центрі актуальних наукових досліджень Г. Алмонда, С. Верби, Л. Даймонда, Р. Інглхарта, Д. Істона, С. Ліпсета, Л. Пая, Т. Парсонса, Р. Патнама, Д. Пауелла, Дж. Ролза та ін.

У роботах вітчизняних науковців О. Бабкіної, М. Бойчука, К. Ващенко, В. Горбатенка, О. Гриценка, М. Дмитренка, Т. Пояркової, О. Проскуріної, М. Розумного, В. Ясинської осмислюються проблеми формування, особливості становлення і сучасного стану політичної культури українців. Зв'язок політико-культурних й освітніх процесів ґрунтовно розглядаються в роботах Б. Андрусишина та В. Савельєва. М. Головатий, В. Корнієнко вивчають шляхи формування політичної культури сучасної владної еліти в Україні. Окремі аспекти проблематики політичної культури аналізуються В. Андрущенком, Т. Андрущенко, В. Бабкіним, В. Бебиком, В. Бехом, І. Варзарем, О. Воляннюк, Є. Головахою, В. Євтухом, Т. Зубро, А. Зуйковською, М. Івановим, І. Кресіною, В. Матусевичем, М. Михальченком, В. Нагорним, Л. Нагорною, Т. Ніколаєвою, О. Новаковою, Г. Новічковим, Л. Півневою, Н. Погорілою, Є. Подмазко, І. Поліщуком, В. Ребкалом, В. Різуном, О. Рудакевичем, Ф. Рудичем, М. Хилько, Ю. Шайгородським, М. Шульгою та ін. Роботи згаданих дослідників закладають основи сучасного розуміння феномену політичної культури в умовах впливу інформаційних воєн.

У підрозділ 1.2 – «Феномен інформаційної війни у політико-культурному просторі сучасного суспільства» – зосереджено увагу на сутності та генезі інформаційних воєн. Зазначено, що саме у ХХ-ХХІ ст. інформаційна війна набуває форсованих темпів розвитку та привертає увагу численних науковців. Розглянуто основні підходи до виникнення і сутності інформаційного суспільства Й. Масуди, Е. Тоффлера, М. Кастельса, К. Мея та ін. Здійснений комплексний теоретичний аналіз різногалузевих концепцій щодо поняття «інформаційної війни», типологізовано підходи до його розуміння.

Проблемами вивчення інформаційних процесів займаються відомі українські та зарубіжні дослідники (Н. Волковський, С. Жук, В. Косєвцов, А. Кузьменко, В. Ліпкан, О. Литвиненко, І. Лук'янець, В. Остроухов, П. Панарін, В. Петрик, Г. Почепцов, П. Прибутько, М. Присяжнюк, А. Рось, В. Толубко, М. Требін та ін.). Фундаментальні праці в галузі політичних комунікацій, політичної культури в умовах інформаційного суспільства належать І. Василенко, О. Картунову, В. Корнієнку, О. Маруховському, М. Остапенко та іншим. Психологічний компонент інформаційної війни глибоко досліджений у працях Д. Волкогонова, С. Зелінського, О. Караяні,

В. Крисько, В. Лепського, В. Лісічка, А. Морозова, В. Прокоф'єва. Аналіз державної інформаційної політики в особливих умовах реалізований у роботах Ф. Р. Барнета, С. Джерджа, М. Лібікі, К. Лорда, А. Манойла, Т. Ніколаєвої, М. Недопитанського, Ю. Ноєвого, А. Петренка, С. Телешуна, Д. Фролова, В. Хатчінсона та багатьох інших.

Розкриті інтегративне визначення інформаційної війни згідно сучасного модернізаційного підходу: комплексний відкритий чи прихований цілеспрямований інформаційний вплив, який включає систему методів і засобів тиску на людей, їх психіку і поведінку, на інформаційні ресурси і системи, політико-культурний простір з метою досягнення поставленої мети та захисту власного інформаційного й політико-культурного простору.

Підрозділ 1.3 – «Взаємодія політико-культурного та інформаційного просторів: принципи, методи та категоріальний апарат дослідження» – присвячений висвітленню теоретичних основ обґрунтування складного діалектичного зв'язку феноменів політичної культури та інформаційної війни.

У сучасній політичній науці за допомогою нормативно-ціннісного методу визначається місце політичної культури України в інформаційно-політичному просторі держави, а також роль ціннісно-сміслової сфери особистості в структурі політичної діяльності. Аксіологічний метод розкриває можливості розуміння менталітету, традицій, ритуалів, символів, соціальних цінностей і зв'язків як дієвих «фільтрів інформаційної безпеки» суспільного рівня в структурі політичної культури. Соціологічний метод використовується сучасними науковцями при визначенні залежностей політичної культури особистості від особливостей політичної соціалізації, у дослідженні характеру віртуалізації політичного простору, що супроводжується змінами у процесах політичної соціалізації, появою феномену кіберсоціалізації людини. Психологічний метод дозволяє виявити особливості інформаційно-психологічного впливу на структурні компоненти політичної культури. За допомогою комунікативного методу досліджуються інформаційний та політико-культурний простори як системи складних комунікативних зв'язків.

У підрозділі уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження. Висвітлено співвідношення понять «інформаційне протиборство» та «інформаційне протистояння». Виокремлено видові форми ескалації інформаційного конфлікту: «інформаційне протиборство», «інформаційну експансію», «інформаційну блокаду», «інформаційну агресію», «інформаційну війну»; визначено поняття «інформаційної диктатури». Комплекс окреслених категорій, методів, базових принципів наукового пошуку дозволяє всесторонньо і ґрунтовно дослідити діалектику й взаємну кореляцію політико-культурного та інформаційного просторів.

У другому розділі – «Інформаційні війни як фактор впливу на політичну культуру: сутність, методи, діалектика» – проаналізовано

особливості впливу сучасних інформаційних воєн на політичну культуру, а також сутність взаємовпливу цих феноменів в умовах перехідного суспільства.

Підрозділ 2.1 – «Політична культура в умовах інформаційних впливів» – розкриває питання інформаційної зумовленості політичної культури через її основні елементи структури і функції. Відзначено особливості когнітивного, конотативного, емоційного і сугестивного впливів інформаційних воєн на політичну культуру суспільства.

Стверджується, що політична культура, як привабливий стратегічний об'єкт інформаційного впливу, формує певну ціннісну програму функціонування політичних процесів й інститутів, виступає детермінантою дій суб'єктів політики, та водночас залежить від існуючих традицій, переконань, духовних основ спільноти. Політична культура пов'язана з політичною поведінкою, стилем участі у політиці, сукупністю методів і засобів політичної практики, компетентністю, моральністю тощо. Це свого роду матриця політичного життя, що відображає діапазон, динамізм і суперечливість його розвитку. Демократична політична культура розглядається як чинник модернізаційних процесів та перетворень, необхідних для розбудови держави, утвердження загальнолюдських принципів, цінностей, ідеалів. У перехідних суспільствах вона виступає особливим інформаційним фільтром політичної трансформації. Сучасний стан політичної системи України та складнощі, що з ним пов'язані, обумовлені в т.ч. й несформованістю демократичної політичної культури, яка впливає на загальні процеси демократизації суспільства, легітимність політичного режиму, політичну свідомість й поведінку громадян.

Встановлено, що використання методів інформаційної війни може мати позитивний резонанс, зокрема з метою консолідації суспільства через формування спільних цілей, символів, традицій і ритуалів, позитивних очікувань, зниження рівня соціальної напруженості та конфліктності, виховання патріотизму, поваги до Вітчизни, толерантності, активізації політичної поведінки. На прикладі розвитку окремих українських Інтернет-спільнот, Інтернет-журналістики, краудсорсінгових проектів доведено, що вони можуть позитивно впливати на демократизацію політичної культури.

Підрозділ 2.2 – «Методи та джерела впливу інформаційних воєн на політичну культуру суспільства» – присвячено дослідженню механізму інформаційної війни, який є основою для реалізації інформаційного впливу, складною системою взаємопов'язаних компонентів. Відтак виокремлено стратегію (національну, інноваційну, психологічну, конверсійну, підбурювану, експансіоністську) і тактику інформаційної війни, інформаційну зброю, оперативні дії, джерела інформаційно-психологічного впливу.

Значна увага приділена новим інструментам впливу – блогам, форумам, соціальним мережам, що спричинили появу «блогових» або «мережових війн», «небезпечному контенту», «тролінгу», «мемотехнологіям» тощо. Загалом

інформаційна зброя розглядаються у двох основних різновидах: інформаційно-технічну та інформаційно-психологічну.

Розкрито роль ЗМІ, що впливають на особливості політичної культури, яка здатна спрямувати суспільство на консенсусне функціонування в умовах непередбачуваних наслідків інформаційної війни. Діалектичний аналіз проблеми дозволив зосередитися не тільки на негативному змісті інформаційного впливу, на якому акцентують увагу переважна більшість вчених, але і на позитивному контексті такого впливу на політичну культуру.

Підрозділ 2.3 – «Політико-культурні та інформаційні виклики перехідного суспільства: діалектика взаємовпливу» – розкриває основи взаємопов'язаності політичної культури та інформаційного простору, що є основою для подальшої оптимізації державної політики у цих сферах суспільного життя. Політична культура та інформаційно-політичний простір перехідного суспільства при всій складності умов, в яких вони формуються, мають певні властиві їм особливості, які значною мірою взаємообумовлені. Визначено прийоми, які найчастіше використовуються в інформаційних операціях, а також специфічні прояви інформаційної агресії в українському політико-культурному просторі.

Відмічено позитивний досвід України у розвитку громадських ЗМК, що спричиняє поширення альтернативних джерел інформації, ускладнює процес маніпулювання свідомістю і громадською думкою, розвиває громадянську активність і участь, сприяє появі нових форм соціально-політичної діяльності, нових консолідуючих символів і смислів, справляє позитивний вплив на процеси політичної модернізації, демократизації політичної культури України.

Третій розділ – «Реалії і перспективи політичної культури сучасного українського суспільства в умовах інформаційних воєн» – присвячений особливостям інформаційної політики держави як чинника становлення громадянської культури; формуванню державної стратегії інформаційного розвитку в контексті демократизації політичної культури.

У підрозділ 3.1 – «Інформаційна політика держави як чинник формування громадянської культури українського суспільства» – аналізується роль і особливості державної інформаційної політики. Сьогодні жодна держава не в змозі захистити себе, використовуючи лише військово-технічні засоби. Забезпечення безпеки стає комплексним завданням, що включає культурні, політичні, економічні, інформаційні та інші міри. Все більше значення відіграє інформаційна політика держави, що визначає правила і закони функціонування інформаційного простору суспільства. У визначенні сутності державної інформаційної політики наголошується на поєднанні інформаційної складової зі політико-культурними особливостями.

На основі дослідження сучасного стану інформаційної політики нашої держави сформовано авторське бачення Концепції інформаційної політики України, оптимізація ефективності якої впливає на здатність відповідати

викликам інформаційної цивілізації. Визначено, що реалізація інформаційно-психологічної безпеки свідомості та підсвідомості суспільства захищає політичну культуру від деструктивних інформаційних впливів. Окреслено проблеми і недоліки, характерні для сучасного стану інформаційної безпеки України, що позначаються на процесі демократизації політичної культури.

Підкреслюється, що у світлі перехідної динаміки політичної культури інформаційна політика є основоположною складовою державного управління. В умовах формування глобального інформаційного простору ефективна інформаційна політика виступає умовою безпеки кожної особистості, суспільства і держави, вагомим чинником розвитку політичної культури, громадянського суспільства, політичної системи, геополітичного балансу та переваги на міжнародній арені.

Підрозділ 3.2 – «Стратегія інформаційного розвитку в контексті демократизації політичної культури» – досліджується питання сутності і основних елементів державної інформаційної стратегії України. Серед відповідних складових: встановлення ефективної системи державної інформаційної політики; забезпечення і реалізація багаторівневої інформаційно-технічної та інформаційно-психологічної безпеки; формування національної стратегії і системи інформаційної війни; конструювання дієвого іміджу країни; здійснення впливу на міжнародне інформаційне середовище, просування інтересів України у світі.

У дослідженні розроблено рекомендації щодо системи інформаційної оборони на геополітичному, державному і суспільному рівнях. Окреслено основні особливості формування міжнародного іміджу і бренду України. Стверджується, що захист інформаційного та політико-культурного просторів – основа гармонійного розвитку держави й громадянського суспільства.

Завдання з виховання «інформаційної гігієни» кожного громадянина актуалізує питання щодо ефективності інформаційної політики, критеріїв її вимірювання, прорахунку ризиків реалізації. Перехід до демократичної політичної культури – це налагодження постійної комунікації і зворотного зв'язку у системі «політика – громадська думка». Актуальною постає державна підтримка інформаційної та політико-культурної підсистем суспільства.

У підрозділі 3.3 – ««Фільтри інформаційної безпеки» та їх роль у політико-культурному просторі України» – визначено завдання і можливі шляхи реформування інформаційної сфери, які детермінують сьогоdnішній стан політичної культури.

Запропоновані напрямки розширення ефективності інформаційної політики України, що передбачає поєднання державного (макрорівень), суспільного (мезорівень) й індивідуального (мікрорівень) рівнів заходів у політико-культурному просторі. Кожен рівень ґрунтується на формуванні так званих «фільтрів», які і є основою для захисту від інформаційних впливів.

Зауважено, що фільтр орієнтує свідомість на вхідну інформацію як її підсилювач або як система, що пригнічує, селекціонує якісні й кількісні характеристики інформації. Деякі фільтри, сформовані історично, накладають свій відбиток на наступні покоління. Фільтри відіграють важливу роль у політико-культурному просторі, підтримуючи баланс між традиціями і новаціями, конструктивними і деструктивними викликами в умовах формування глобального інформаційного суспільства.

Обґрунтовано, що віртуальна реальність є новітнім простором здійснення політичних та культурних практик, особливим виміром громадянської активності, пов'язаним із виробництвом символів і смислів. Соціальні медіа аналізуються у контексті розширення сфери політичної комунікації, розвитку громадянського суспільства, ініціювання політичних змін.

У **Висновках** підводяться підсумки дослідження, зроблені узагальнення і сформульовані рекомендації щодо оптимізації впливу інформаційних воєн на розвиток політичної культури. Отримані наукові результати дослідження дали змогу сформулювати наступні висновки.

Роль політичної культури посилюється в умовах т.зв. «інформаційної революції», що актуалізує її дослідження крізь призму сучасних інформаційних процесів в цілому, та інформаційних воєн зокрема. Політико-філософське, зокрема діалектичне осмислення феномену політичної культури у світлі розгортання інформаційного суспільства закладає основи для пошуку шляхів захисту суспільної свідомості від різного роду маніпуляцій і негативних інформаційних впливів. Аналіз наукових підходів українських і зарубіжних дослідників дозволив комплексно розкрити сутність і зміст політичної культури. Авторське бачення феномену політичної культури передбачає розуміння її як стратегічного ресурсу в інформаційно-політичному просторі країни, що значною мірою визначає особливості віртуальної реальності соціуму, обумовлює особливості громадянської активності і політичної участі, впливає на рівень інформаційної безпеки держави.

Інформаційна війна трактується як явище соціальне, закономірний етап розвитку світу. Характерною ознакою сучасних світових процесів є перехід до нового типу соціальної організації – відкритого інформаційного суспільства, що має мережеву природу і супроводжується активним розвитком комунікації на всіх рівнях суспільного життя. Інформаційні виклики здатні змінити політичну культуру, характер і напрям політичного процесу, стабільність і розвиток політичної системи. Історія інформаційних воєн, а також еволюція наукових уявлень щодо їх сутності дозволили виокремити відповідні підходи дослідників: соціально-комунікативний; психологічний; військово-прикладний; державно-інструментальний; геополітичний і віртуально-кібернетичний.

Встановлено, що політична культура та інформаційний простір обумовлюють один одного, формуючи новітні виклики для перехідного суспільства. Політична трансформація і демократизація багато в чому залежать

від перетворень у політико-культурній сфері. Незалежно ж інформаційне функціонування держави стимулює оновлення структури і якості політико-культурного капіталу країни. Водночас підкреслюється, що громадські ініціативи у інформаційному просторі можуть формувати нові консолідуючі символи політичної культури знизу.

Аналіз політичної культури в умовах інформаційних впливів дозволив розв'язати сутнісну суперечність. Передусім розкрито загрози інформаційних воєн для розвитку політичної культури, зокрема негативний вплив на свідомість людини, її політичну поведінку задля задоволення кон'юнктурних політичних інтересів. З іншого боку, інформаційну війну досліджено у контексті закономірної модернізації політичної системи та демократизації політичної культури. Визначено особливості різносторонніх впливів інформаційних воєн на політичну культуру. Зокрема когнітивний аспект зорієнтований на формування особливої системи координат в інтерпретації подій і явищ політичного світу. Конотативний вплив виявляється у прагненні сформувати певні типи, моделі і норми політичної поведінки, спонукати до визначених дій. Афективний – має на меті посилення ефективності інформаційного повідомлення, формування громадської думки, визначеного ставлення до певного лідера, події чи явища. Сугестивний – передбачає формування цілей, установок, переконань, некритичних оцінок.

Визначено особливості впливу інформаційних воєн на політичну культуру. Арсенал методів інформаційно-психологічного впливу включає різноманітні прийоми і засоби тиску на індивідуальну та масову свідомість: пропаганду, дезінформацію, чутки і плітки, міфотворчість, управління кризами, PR, лобіювання, трансформацію системи освіти, психотехнології, техніки маніпуляції. До джерел впливу віднесено медіа, Інтернет, систему освіти, політичні партії і громадські рухи, лідерів думок. У контексті трансформаційних процесів посилюється роль ЗМІ, актуалізуються їх інформаційно-комунікативні та просвітницькі функції. Стверджується, що вони здатні виступати каталізатором суспільних змін, виробляти спільні консолідуючі символи, впливати на трансформаційний потенціал держави, розвивати культуру демократичної взаємодії органів влади і суспільства.

Розкриті значення інформаційної політики, яке посилюється в умовах перехідної суспільно-політичної динаміки. Інформаційна політика може як сприяти демократичним процесам у суспільстві, так і деформувати їх у світлі інформаційних воєн, браку інформаційної безпеки тощо. З'ясовано, що метою інформаційної політики є захист політико-культурного простору, свідомості та підсвідомості людини і суспільства від негативних інформаційних впливів, що позначається на моделях політичної поведінки. Стратегічним об'єктом інформаційної безпеки є політична культура як духовне наповнення політичної системи та приваблива мета інформаційних воєн.

Українська держава потребує модернізації та оптимізації інформаційної політики, яку варто почати, перш за все, із розробки, прийняття і реалізації державної інформаційної стратегії, що виступає чинником трансформації політичної культури суспільства. В умовах розв'язання проти України відкритої інформаційної агресії, розроблено рекомендації щодо дій держави, які розділено на три рівні. Перший, геополітичний, спрямований на викриття інформаційного агресора і обмеження інтенсивності та сили його нападу. Другий, державний, включає захист системи державного управління, інформаційної інфраструктури, політико-культурного простору. Третій, суспільний, спрямований на захист стабільності і безперервності розвитку суспільно-політичних відносин.

Запропоновано авторське бачення оптимізації інформаційної політики України з метою демократичного розвитку політичної культури на основі «фільтрів інформаційної безпеки». Фільтри індивідуального рівня спрямовані на внутрішню організацію індивіда, зокрема ціннісно-смыслову сферу особистості; особливості політичної соціалізації; високий рівень розвитку культури, самосвідомості і самооцінки; аналітичні здібності і критичне мислення. До фільтрів суспільного рівня включено менталітет; усталені традиції, ритуали, символи; соціальні цінності; стійкі соціальні зв'язки; виховання громадянського типу політичної культури, культури інформаційних відносин, інформаційної грамотності; розвиток громадянського суспільства. До фільтрів державного рівня віднесено модернізацію інформаційної політики; розвиток місцевого інформаційного самоуправління; формування міжнародного іміджу та бренду держави; виховання політичної еліти.

Дослідження особливостей впливу інформаційних воєн на політичну культуру сучасного українського суспільства дозволило розвинути думку про те, що відсутність ефективної системи інформаційної політики держави та брак національної інформаційної стратегії негативно впливає на міжнародну безпеку, трансформацію політичної системи, процеси демократизації, становлення громадянської культури, розвиток суспільної свідомості. Інформаційна війна – це не хвороба, не парадокс від якого варто було б позбутися, а новий щабель розвитку людської цивілізації, що вимагає від суб'єктів політики особливого розуміння, ціннісних настанов, відповідального ставлення, компетентності та цілеспрямованості.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях:

1. Фісун А. Генеза поняття «інформаційна війна» / Анна Фісун // Гілея (науковий вісник) [зб. наук. праць] / гол. ред. В. М. Вашкевич. — К. : ВІР УАН, 2011. — Випуск 49. — С. 534—539.

2. Фісун А. Політична культура як об'єкт інформаційного впливу / А. Фісун // Сучасна українська політика. — К. : Вид-во «Центр соціальних комунікацій», 2012. — Вип. 26. — С. 270—284.

3. Руднева А. О. Анатомія політичної культури : структурно-функціональна модель / А. О. Руднева // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Питання політології». — Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. — Вип. 20. — С. 173—177.

4. Руднева А. О. Специфіка та особливості взаємовпливу інформаційно-політичного простору і політичної культури України / А. О. Руднева // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія. — Дніпропетровськ, 2012. — Вип. 22 (3). — С. 151—157.

5. Руднева А. О. Функціональний аспект органів державної влади України в контексті проведення державної інформаційної політики / А. О. Руднева // Слов'янський вісник : збірник наукових праць. Серія «Історичні та політичні науки». — Рівне, 2014. — Випуск 18. — С. 95—101.

6. Rudneva A. Features of the mechanism of modern information warfare / Anna Rudneva // Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. — Kosice, Slovakia, 2013. — Volume 1, No. 1 / 2013. — P. 76—78.

Статті і тези наукових конференцій:

7. Фісун А. О. Трансформація інформаційно-політичного простору України / А. О. Фісун // Трансформації політичної системи України в контексті світових глобалізаційних змін : Матеріали II Науково-практичної студентської конференції студентів та молодих науковців (19 березня 2010 р.). — Львів, 2010. — С. 30—32.

8. Фісун А. О. Інформаційна війна як фактор впливу на формування громадянської культури / А. О. Фісун // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції з питань патріотичного виховання молоді (02-03 грудня 2010 р.). — Запоріжжя, 2010. — С. 339—342.

9. Фісун А. О. Феномен інформаційних війн в сучасному інформаційно-політичному просторі / А. О. Фісун // Соціологія в (пост)сучасності : Збірник тез доповідей IX Міжнародної наукової конференції студентів та аспірантів (14-16 квітня 2011 р.). — Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. — С. 191—193.

10. Фісун А. О. Соціальне проектування моделей інформаційної політики сучасної України / А. О. Фісун // Вдосконалення методології соціального пізнання, змісту та методики викладання філософських дисциплін на гуманітарних факультетах ВНЗ. Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції (Запоріжжя, 21-22 квітня 2011 р.). — Київ-Запоріжжя : КСК-Альянс, 2011. — С. 114—115.

11. Фісун А. О. Сутнісні тенденції у дослідженні феномену інформаційних війн / А. О. Фісун // Збірник наукових праць студентів,

аспірантів і молодих вчених «Молода наука — 2011» : у 5 т. — Запоріжжя : ЗНУ, 2011. — Т. 4. — С. 49—51.

12. Фісун А. О. Громадянська культура України в структурі сучасного інформаційного простору / А. О. Фісун // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції з питань патріотичного виховання молоді «Соціальне програмування патріотичного виховання молоді» (23-24 листопада 2011 р.) — Запоріжжя, 2011. — С. 491—493.

13. Фісун А. О. Особливості механізму інформаційних війн в сучасному глобальному суспільстві / А. О. Фісун // Матеріали Міжнародної наукової конференції «Соціальне прогнозування та проектування політичних ситуацій та процесів» (01-02 березня 2012 р.). — Запоріжжя : КСК-Альянс, 2012. — С. 124—126.

14. Руднева А. О. Кіберсугестія як основний метод інформаційного впливу на політичну культуру / А. О. Руднева // Інформаційні технології боротьби з тероризмом : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (15 липня 2012 р.). — К., 2012. — С. 49—55.

15. Руднева А. О. Патріотичне виховання в структурі політичної культури / А. О. Руднева // «Соціальний розвиток України та патріотичне виховання молоді» : Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції з питань патріотичного виховання молоді (18-19 жовтня 2012 р.). — Запоріжжя, 2012. — С. 433—435.

16. Руднева А. О. Політична культура України в умовах інформаційно-політичного протистояння / А. О. Руднева // Актуальні наукові дослідження різноманітних соціальних процесів сучасного суспільства : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (1-2 березня 2013 р.). — Одеса, 2013. — С. 85—88.

17. Руднева А. О. Інформаційна безпека та інформаційна політика України в умовах інформаційного протистояння / А. О. Руднева // Соціальне прогнозування та проектування політичних ситуацій та процесів : Матеріали III Міжнародної наукової конференції (29 березня 2013). — Запоріжжя, 2013. — С. 194—196.

18. Руднева А. О. Формування фільтрів інформаційної безпеки індивідуального рівня в контексті модернізації політичної системи України / А. О. Руднева // Соціальне прогнозування та проектування : модернізація політичної системи України. Матеріали Міжнародної наукової конференції (28 березня 2014 року). — Запоріжжя : ЗНУ, 2014. — С. 179—181.

19. Фісун А. Теоретично-категоріальне осмислення поняття «інформаційна війна» в структурі інформаційно-політичного простору / А. Фісун // Інформаційне суспільство. — К., 2011. — Вип. 13 (Січень-червень). — С. 43—48.

АНОТАЦІЇ

Руднева А. О. Інформаційні війни як фактор впливу на політичну культуру в сучасній Україні. — Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.03 — політична культура та ідеологія. — Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. — Київ, 2014.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню впливу інформаційних воєн на політичну культуру сучасного українського суспільства.

Розглянуто сутність, методи, джерела впливу з точки зору конструктивних і деструктивних наслідків. Підтверджено, що активізація уваги до значимості ролі інформаційних впливів на демократизацію політичної культури посилюється в умовах трансформаційних процесів політичної системи України. Окреслено шляхи формування фільтрів інформаційної безпеки в контексті розвитку політичної культури українського суспільства. Вироблено рекомендації щодо застосування результатів дослідження в суспільно-політичній практиці.

Ключові слова: політична культура, громадянська культура, політична свідомість, політична поведінка, політико-культурний простір, інформаційне суспільство, інформаційне протиборство, інформаційна війна, інформаційний вплив, інформаційна політика.

Руднева А. О. Информационные войны как фактор влияния на политическую культуру в современной Украине. — Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.03 — политическая культура и идеология. — Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. — Киев, 2014.

Диссертация посвящена комплексному исследованию влияния информационных войн на политическую культуру современного украинского общества. В работе доказано, что информационные войны представляют собой закономерный этап развития коммуникации человеческой цивилизации в информационную эпоху. Ретроспективный анализ позволил рассмотреть их сущность и содержание, а также сделать выводы о форсированном развитии в XX – XXI веках, связанных со становлением информационного общества.

Комплексный анализ научных работ исследователей информационных войн позволил разработать типологию подходов к явлению и предложить модернизационный подход. На основе диалектического, системного, структурно-функционального, синергетического, культурологического, информациологического и других методов исследован механизм информационной войны, рассмотрена её структура, а также влияние на

политическую культуру. Политическая культура является стратегическим капиталом государства, влияет на трансформацию политической системы, на целостность развития общества и каждой личности. В работе политическая культура рассматривается сквозь призму информационных процессов и войн.

Политическая культура выступает цементирующим элементом политической системы, вмещает знание и опыт политической деятельности, традиции и ритуалы, политическую компетентность, формирует векторы политического процесса, формы участия граждан в политической жизни, детерминирует формирование и деятельность политических институтов, предопределяет поведение разнообразных социальных групп. В то же время политическая культура имеет трансформационный потенциал по отношению к политической сфере общества, выступает ее особым информационным фильтром. Демократическая политическая культура способствует становлению качественно новой политической системы, обновлению политических институтов на демократических принципах, гармонизирует взаимодействие всех ее составляющих, политическую и духовную консолидацию общества на почве соответствующих ценностей и идеалов, влияет на развитие гражданского общества. Политическая культура является объектом и одновременно результатом информационного влияния, способная воздействовать на уровень информационной безопасности государства. В таком понимании она может выступать в качестве действенного фильтра в сфере защиты от информационных манипуляций. Политическая культура погружена в информационно-политическое пространство, активно влияет на него, как и информационное пространство влияет на особенности политической культуры.

В диссертации исследованы особенности реализации информационных войн, проанализированы основные источники и методы воздействия на политическую культуру с точки зрения конструктивных и деструктивных последствий. Определена специфика взаимовлияния информационно-политического пространства и политической культуры Украины. Доказано, что активизация внимания к значимости роли информационных воздействий на политическую культуру усиливается в условиях формирования глобального информационного общества, продиктовано практическими потребностями реформирования украинского общества. Политическая культура в условиях информационных влияний выступает в качестве детерминанты в определении характера политического действия субъектов политического пространства, формирует определенную ценностную программу функционирования политических процессов и институтов, и, в свою очередь, зависит от существующих традиций, ценностей, убеждений, идеалов, духовной основы политического сообщества. Политическая культура выступает в качестве основы легитимности политической власти, имеет место постулат ее первичности по отношению ко всем детерминациям мира политики – институтов, систем и процессов.

Особое внимание уделено изучению сущности и роли информационной политики государства в контексте демократизации политической культуры. Исследованы особенности формирования государственной информационной стратегии Украины, как движущей силы демократических преобразований. Разработаны принципы и конкретные действия оборонной и наступательной информационной войны. Предложены пути оптимизации эффективности государственной информационной политики Украины, способной обеспечить безопасность развития общества и личности, которая отражается на процессе формирования гражданской культуры. Выработаны рекомендации по применению результатов исследования в украинской общественно-политической практике.

Ключевые слова: политическая культура, гражданская культура, политическое сознание, политическое поведение, политико-культурное пространство, информационное общество, информационное противоборство, информационная война, информационное влияние, информационная политика.

Rudnieva A. O. Information Warfare as a Factor of Influence on the Political Culture in Modern Ukraine. — Manuscript.

The dissertation for getting the scientific degree of the candidate of political sciences in specialty 23.00.03 — political culture and ideology. — National Pedagogical Dragomanov University. — Kyiv, 2014.

Dissertation is sanctified to complex research of the phenomenon of information wars as a factor of influence on the political culture of modern Ukrainian society.

Essence, methods, sources of influence from the point of view of structural and destructive consequences, is considered. It is confirmed that activation of attention to meaningfulness of role of informative influences on democratization of political culture increases in the conditions of transformation processes of the political system of Ukraine. The ways of forming of filters of informative safety are outlined in the context of development of political culture of Ukrainian society. Mine-out to recommendation in relation to application of results of research in social and political practice.

Keywords: political culture, civic culture, political consciousness, political behavior, information and political space, the information society, information warfare, information exposure, information policy.